

EL LLINATGE CELIÀ: DES DE LA SEVA ARRIBADA A MALLORCA FINS EL SEU ESTABLIMENT A SÓLLER

Bartomeu Joan Celià Sastre / Laura Celià Gelabert

RESUM

Es fa un estudi del llinatge Celià, des de la seva arribada a Mallorca fins el seu establiment a Sóller. A partir de proves documentals es presenten hipòtesis sobre el seu origen, així com la seva evolució durant successives generacions a la vila de Campanet, població des d'on arribà el primer Celià que fixà la residència a Sóller.

I. ELS LLINATGES CARACTERÍSTICS DE CADA POBLACIÓ

En general, en tots els pobles de Mallorca hi ha uns llinatges que els caracteritzen. Per ventura avui en dia ja no són els més abundants, però ho foren en el passat i presenten una freqüència més elevada que en altres poblacions. D'aquesta manera, en molts de casos podem associar aquests llinatges a un poble en particular. Així, tenim, Sansó amb Vilafranca, Miralles, amb Montuïri; Perelló, amb Llubí; Barceló, amb Porreres; Cifre i Cerdà amb Pollença; Rigo i

Adrover, amb Santanyí i Alqueria Blanca, i així podríem seguir pràcticament poble per poble. En el cas de Sóller, els llinatges serien Arbona, Casasnoves, Maiol, Marquès, Morell, Morey, Oliver i Pons, entre d'altres.

2. L'ORIGEN DELS LLINATGES

La funció del llinatge és acompanyar el nom de pila per tal d'evitar confusions entre persones. Els llinatges no foren necessaris fins que s'establí el costum que els noms de pila fossin limitats i en un principi se solien fonamentar en una característica o hàbit de l'individu, un malnom, el qual passava en ocasions als seus descendents.

La transformació dels malnoms en llinatges que es traspassaven de generació en generació es començà a difondre durant l'Edat Mitjana, com una característica que s'anotava en els documents legals juntament amb el del nom de pila, els dels pares, professió, títol i procedència, a més d'un possible malnom personal no heretat. Inicialment el costum només s'aplicà a les classes altes, passant a les classes més populars de forma progressiva a partir del segle XIII. És possible que en algunes zones el procés hagués començat en el segle XII, ja que molts de llinatges tenen el seu origen en noms de pila germànics que ja no s'utilitzaren a continuació, tal com *Gelabert*, *Alomar* o *Adrover*, per exemple.

No se sap el motiu pel qual es generalitzà l'ús del llinatge. Una de les teories més acceptades és que en totes les poblacions hi ha una sèrie de noms de pila que predominen sobre els altres i també és costum la repetició d'un mateix nom de pila en una mateixa família en generacions successives. Això provocà que es reduís molt el nombre de noms de pila utilitzables.

Inicialment no hi havia cap normativa legal que establís la forma en què s'havia de traspasar el llinatge de generació en generació. Pràcticament totes les persones tenien plena llibertat d'escollir el seu entre els dels seus ascendents. A més, un mateix llinatge es podia escriure de diverses maneres, variants provocades segons el gust de la persona que el portàs, el criteri ortogràfic de l'escriptor, l'ús lingüístic, l'accent de cada localitat...¹ En certes zones de Catalunya existí la figura de l'hereva rica (*pubilla*) que tenia el dret

¹ Una de les disposicions del Concili de Trent (1545-1563) establia que les parròquies tenien l'obligació de tenir llibres de registre dels actes sacramentals. Habitualment, els llibres eren els de naixements, matrimonis i defuncions.

a imposar el seu llinatge al seu espòs i als seus descendents. En el cas de matrimoni entre hereus (*pubilla i heren*) podia succeir que es formàs un nou llinatge amb la unió dels dos, com seria el cas del cognom *Fontiroig*.

Fins ben entrat el segle XIX, les classes populars habitualment només utilitzaven un llinatge. A aquest se li podia afegir una paraula que ajudàs a distingir entre persones d'un mateix nom i llinatge, com per exemple "*Major*" i topònims d'origen o de residència. Les dones, durant molts de segles, perdien el llinatge patern quan es casaven i adoptaven el del marit. Durant els segles XVI i XVIII hi havia tendència, sobretot a Mallorca i a Lleida, que la dona casada adoptàs dos llinatges, primer el del marit i després el del seu pare. Entre ells, en algunes zones, se situava la partícula "i". També era habitual a la dona adoptàs el llinatge del seu pare, però el feminitzàs. Així, la filla d'un home de llinatge *Jordà* podia transformar el seu llinatge en *Jordana*.

Fins l'any 1870, quan es promulgà la Llei Registre Civil, no es reglamentà l'ús i el caràcter hereditari dels llinatges, patern i matern,² en la forma tal i com és utilitzat en l'actualitat, acabant amb una situació d'anarquia amb respecte a la seva imposició i utilització. A partir d'aquell moment, conservaren la seva grafia, de generació en generació, a no ser que hi hagués error del funcionari.³

² Amb aquesta normativa, recollida a l'article 48 de l'esmentada Llei, s'establí el costum de conservar el primer cognom del pare i de la mare. Fins aquella època, el costum de tenir un llinatge llarg, format per reunificació de llinatges paterns i materns era un costum quasi exclusiu dels nobles. La norma sembla que s'establí més que res per motius burocràtics, per facilitar la diferenciació de les persones, en una societat en la qual abundaven les persones amb coincidència de nom de pila i primer llinatge. En la major part d'Europa el procediment no és aquest i és freqüent que només s'utilitzi el llinatge patern. Fins i tot hi ha nacions en les quals la dona ha de canviar el seu cognom pel del seu espòs quan es casa.

³ La Llei 1/1998 varia aquesta normativa i atorga el dret als ciutadans de les zones de parla catalana de normalitzar els seus llinatges en la forma correcta del català i incloure la conjunció "i" entre ells. Alguns experts en onomàstica, com Enric Moreu-Rey consideren que aquesta "i" és una influència del castellà, ja que, com s'ha vist, fins la Llei del Registre Civil els catalans utilitzaven un llinatge, a excepció de les classes altes i les dones casades que adoptaven el llinatge de l'espòs a més del seu patern. En aquests casos, separaven els llinatges amb la conjunció "i". Algunes persones utilitzen la forma alternativa d'unir els dos llinatges amb un guió, forma que té una certa vigència a la Catalunya Nord.

3. FREQUÈNCIA DEL LLINATGE CELIÀ

No hi ha moltes persones que portin el llinatge **Celià**. Segons l'Institut Nacional d'Estadística, el padró de l'1 de gener del 2006 només incloïa 110 persones en tot l'Estat Espanyol, que el tenien com a primer llinatge, mentre que en 64 casos era el segon. Cap persona té a **Celià** com primer i segon llinatge simultàniament.

Per altra banda, i segons el mateix padró, de les 110 persones amb **Celià** com a primer llinatge, 98 tenen fixada la seva residència a les Balears. Igualment, 57 dels 64 que el tenen com a segon llinatge, també estan empadronades a les Illes.

A Mallorca hi ha algunes persones, que no arriben a la dotzena, a Pollença i a Palma, que porten el cognom **Salià**, que en català té la mateixa pronunciació que **Celià**, cosa que podria fer pensar que tenen el mateix origen.⁴ Fora de l'illa, **Salià** té una presència purament testimonial, segons el padró de l'1 de gener de 2006.⁵

4. HIPÒTESIS SOBRE L'ORIGEN DEL LLINATGE CELIÀ

4.1. ORIGEN CATALÀ

Els experts en onomàstica⁶ solen coincidir en el fet que la majoria dels llinatges catalans acabats en “à” tenen el seu origen en noms i cognoms llatins acabats en “anus”. Així, per exemple, *Marsà* vendria de Martianus, *Julia* de Julianus o *Melià* d'Aemilianus o de Aemilius o de Manlianus. Per aquest

⁴ D'aquesta possible relació Salià – Celià se'n parlarà més endavant en aquest mateix treball.

⁵ Les 8 persones que portaven el llinatge Salià a Mallorca l'1 de gener de 2006 el tenien com a segon llinatge. Això fa pensar que la seva desaparició a l'illa és qüestió de temps.

⁶ Aquest és el cas de Josep Maria Albaigès, *El gran Llibre dels cognoms catalans*, Barcelona, 2005, i Francesc de Borja Moll, *Els llinatges catalans*, Palma, 2006 (reedició, obres completes). No existeix cap estudi que se centri particularment en el llinatge Celià i tampoc no en conec cap sobre els acabats en “à”, però la idea està estesa en tots els tractats importants d'onomàstica.

motiu, ja situen el llinatge **Celià** com d'origen català, per la seva grafia i pronunciació i derivaria de Caelianus, un cognom llatí.⁷

L'indici més clar a favor de l'origen català dels **Celià** és un document del segle XIV conegut com “Els homes d'armes de Mallorca. Llista de la Part Forana (1359)”.⁸ Es tracta d'un còdex de 77 folis que fa un llistat dels homes en disposició de portar armes en aquell període en concret, quan feia poc temps que Jaume III havia mort en la batalla de Lluçmajor. Els homes són designats per nom i llinatge i poble per poble. Dos dels relacionats són en Guillem **Celia**, a Manacor, i Barthomeu **Salía**, a Inca. En cap dels dos casos el llinatge no porta accent, si bé aquest aspecte no és important perquè en aquella època la gramàtica no tenia normes al respecte. Ara bé, podem suposar que l'accent tònic es podria fer sobre la “a” final, com seria lògic en els llinatges catalans semblants, com passa amb Melià o Julià.

Vistes així les coses, semblaria que el problema està resolt i que el llinatge ja estava establert a Mallorca en el segle XIV. Fins i tot això certificaria el seu origen català i significat, basat en Celianus. Ara bé, relacionar aquells homes d'armes amb els actuals **Celià** i **Salía** no és massa lògic.

En primer lloc, del padró del 2006 s'extreu la informació que la presència de **Celià** és nul·la a la Catalunya continental. Aquest detall no tendria per què implicar que no fos d'origen català, ja que hi ha casos de llinatges que s'han extingit a la pròpia Catalunya i els trobam en altres indrets geogràfics, com és el cas de *Gònima*, existent a Sudamèrica. Ara bé, encara que s'hagués extingit a Catalunya, en algun moment anterior hi hauria d'haver constància de la seva presència.

Els documents més importants que ens podrien oferir alguna informació al respecte són els fogatges, uns impostos que s'establien de forma eventual entre els segles XIV i XVII en els estats de la Corona catalanoaragonesa a raó d'una quantitat per foc o casa habitada. En alguns casos⁹ s'han conservat les relacions dels propietaris, amb nom i llinatge, i en cap d'elles s'hi troba un **Celià** o **Salía** o res que se li sembli.

⁷ Borja Moll, op. cit., pàg. 222 i Albaigès, *Diccionari de noms de persona*, Barcelona, 1983, pàg. 100.

⁸ Rosselló Lliteras, Joan. *Els homes d'armes de Mallorca. Llista de la Part Forana (1859)*. Palma, 1984.

⁹ He pogut consultar els fogatges de 1358, 1497 i 1553.

4.2. LA PISTA NAVARRESA

Hi ha un llinatge, Salia, amb accent tònic a la vocal “a” que acompanya la essa, que és d'origen navarrès. La idea consistiria en relacionar la línia Salia –Salià– Celià. Tot i que existeixen alguns llinatges catalans de procedència navarresa i basca, com Bisquerra o Monerris, la hipòtesi no és més que un complement de l'anterior, en el sentit que l'únic que canvia és que seria un llinatge català d'origen navarrès.

El que sembla cert és que hi ha un buit documental de més de 200 anys entre aquells homes d'armes del segle XIV, perquè no hi ha més testimonis d'aquests ni dels seus descendents, ni a Inca ni a Manacor ni a cap altre indret, i les següents persones que vivien a Mallorca i tenien un llinatge amb les mateixes grafies.

Els següents **Celià** dels quals s'ha trobat documentació serien uns habitants de la vila de Campanet, sense que se'n pugui precisar el per què, d'on venien i quan exactament s'establiren allà i si són o no descendents d'aquells. Aquest és el problema al qual intentarem donar solució.

4.3 ORIGEN ITALIÀ

Per resoldre el problema partirem d'una premissa bàsica: en els segles XVI i XVII l'establiment d'una persona que no fos d'una família rica i poderosa en un lloc que no fos el del seu origen no venia condicionat perquè li agradàs el paisatge, el clima o conegués la seva parella durant un viatge de plaer, com passa ara. Descartats així els motius sentimentals i romàntics, podem suposar que si un o uns **Celià** arribaren i quedaren a Campanet va ser o per motiu comercial o una emigració forçada a causa d'una situació de tragèdia. Ara bé, les migracions cap a Mallorca o d'un lloc a un altre de la mateixa illa foren rares en aquella època i més a una població com Campanet, que no podia oferir massa millores en les condicions de vida.

Una solució podria anar en la direcció d'estar relacionada amb un desastre en una població costanera, per exemple un atac corsari, que provocàs un desplaçament de població. Campanet, a pesar de ser una vila situada a certa distància de la costa, tenia assignada en el segle XVI la missió de reforçar Pollença i Alcúdia si es produïa un desembarcament en aquella zona. En el mateix sentit, els campanaters col·laboraven per torn en tasques

de vigilància a les torres de la costa. Ara bé, l'amenaça turca i berber, si bé era de gran rellevància en el segle XVI, mai provocà un transvasament de població cap al centre de l'illa. En el cas de Pollença, per exemple, atacada en el denominat "Dia de la Desgràcia", l'any 1550, els supervivents s'afanyaren després de la batalla a reconstruir les seves propietats i a intentar rescatar els captius, però no provocà migracions cap altres poblacions. Per altra banda, i si bé s'han trobat documents que fan referència a desplaçaments d'alguns pollencins cap a Campanet durant la segona meitat del segle XVI, el llinatge que més se li sembla és *Cerdà*,¹⁰ molt diferent i clarament definit.

La solució més lògica es podria cercar a partir de l'estudi de les famílies més importants del segle XVI de la vila de Campanet per tal de cercar si aquestes tenien contactes comercials amb altres indrets geogràfics i esbrinar si per aquestes zones hi havia un llinatge que s'assemblàs en grafia o pronunciació a **Celià**.

Aquestes condicions encaixen en un cas concret: les relacions comercials que tenien amb Sicília i el sud d'Itàlia algunes de les grans famílies campaneteres. Aquestes dedicaven les seves terres al conreu de cereals, el qual tenia bona sortida en el pròsper mercat italià. Això està demostrat documentalment, com ho proven per exemple les cartes de crèdit a Palerm en possessió de la família Bisquerra de Gabellí Gran, la més important de Campanet allà pel 1580, època aproximada en què hi ha la primera notícia d'un Celià establert a Campanet.¹¹

Els indicis podrien anar en el sentit que el primer **Celià** de Mallorca era d'origen italià, de Sicília. Allà i a Calàbria hi havia, i hi ha actualment, alguns llinatges semblants quant a escriptura al que ens interessa, com per exemple *Cília* o *Celia*.

Cal fer notar, però, que en italià la "c" seguida de les vocals "e" i "i" es pronúncia com "x".¹² A més, l'accent tònic es troba sobre la "i" que hi ha

¹⁰ Cerdà, tot i acabar en "à", no fa referència a un cognom romà, sinó a Cerdanya.

¹¹ ARM, Reial Audiència, núm. 8 any 1732. Fol. 74-75 voltat. En realitat és una còpia exacta d'un document de 1580 que es va fer el 1732, sembla que per utilitzar en un plet judicial. En general, és un inventari de béns realitzats davant notari i entre altres efectes dóna fe de d'una carta de crèdit a Palerm, deixant constància que hi ha un deute a cobrir, bastant important, a terres sicilianes.

¹² Recordar, per exemple, la paraula "ciao".

darrera la “l”. En conseqüència, es pronuncien Xilia i Xelia, respectivament. El llinatge *Celia* no és rar a Sicília i al sud d'Itàlia, encara que no abundant.¹³

A pesar que aquests detalls implicarien descartar que els **Celià** procedeixen d'aquests llinatges italians, ja que la pronunciació és molt diferent, una anàlisi més profunda permet suposar el contrari: fora d'Itàlia el llinatge pot sofrir una transformació a causa del canvi idiomàtic. Per exemple, està documentat el cas de Fidel *Celia*, qui abandonà Sicília amb destí cap a Colòmbia fa varies dècades, a principis del segle XX. La seva reneta, Angélica González *Celia*, ciutadana colombiana, em comunicà que ja fa molt de temps que la família es coneguda com els *Celia*, amb accent tònic sobre la “e” i la “C” es pronúncia tal com es fa en les terres on es parla espanyol,¹⁴ molt diferent, per tant, a com es feia en terres italianes. El motiu és que “Celia” és més senzill de pronunciar en espanyol que “Xelía”. Igual podria succeir en català, on l'accent derivà cap a la “a”.¹⁵

5. ELS PRIMERS DOCUMENTS

No s'ha pogut conèixer el moment exacte de l'establiment dels **Celià** Campanet. Ara bé, allà vivia el 1592 en Joan **Celià**, que batejava el seu fill Esteve. Ben aviat passaren a formar part de les institucions polítiques locals. El primer testimoni que ho demostra és l'acte d'elecció de càrrecs en el govern de la vila de Campanet, el 5 de maig de 1641, i Joan **Celià**, qui possiblement no era el mateix del qual escrivim més amunt, era escollit un dels

¹³ Una ciutadana italiana d'origen argentí i resident a Espanya, Laura Andrea Correa Celia, em comentà que per tramitar la seva nacionalitat esbrinà que en el seu cas particular l'origen estaria en un petit poble de Calàbria de nom Moraro, on diu que abunda aquest llinatge.

¹⁴ Per cert, l'escut dels “Celia” italià és un lleó de plata coronat en or.

¹⁵ Un altre exemple de transformació de la pronunciació del llinatge **Celià** per establir-se a una altra nació amb un idioma diferent és el que comenta Sergio R. Celia Gómez, un ciutadà argentí que per cert està interessat en conèixer els seus orígens i té una pàgina a internet on ho esmenta. Comenta que els seus repredins, Antonio Selia i Juana Ana Capó arribaren de Mallorca a l'Argentina a finals del segle XIX. Es detecta clarament com el llinatge té una pronunciació diferent a la d'aquí, amb l'accent a la “e” del principi de paraula. En el seu escrit, al qual he tingut accés, escriu a vegades Selia i altres Celia.

9 consellers. Exactament tres anys després el mateix Joan **Celià** era designat un dels 5 taxadors de la població.¹⁶

Un document que crida l'atenció és una acta notarial del 28 de juliol 1658. A través d'ella, Esteve **Celià**, fill de Miquel, prenia possessió com a amo durant tres anys, des del 15 d'agost de 1658 fins el 15 d'agost de 1661, de la possessió del Fangar, que pertanyia al pare Miquel Socies de Fangar, de la Companyia de Jesús.¹⁷ En el document es detallen les obligacions d'Esteve **Celià**, el bestiar que rebia (6 egües, 1 pollina, 6 mules, 1 gorà, 120 cabres més bocs, 110 ovelles més mardans i porcs, truges i porcells) per un valor de 80 lliures. La renda anual que havia de pagar Esteve Celià era de 350 lliures. De l'inventari d'animals, per la categoria de la possessió i de la quantitat que pagava, es dedueix que el tal Esteve **Celià** havia de tenir un cert poder adquisitiu, si bé el detall més significatiu és que no se li exigiren avaladors, com era costum en aquella època, cosa que demostra que estava ben relacionat.

Uns mesos abans, el 4 de desembre anterior, el rector Antoni Guerau casava Miquel **Celià**, fill de l'Esteve del qual hem escrit en el paràgraf anterior, amb Elisabet Bisquerra, filla de Miquel "de Son Roig". N'eren testimonis Josep Sunyer, doctor en medicina, i Pere Martorell, notari.¹⁸

També es coneixen testaments d'alguns **Celià** que varen viure a Campanet en el segle XVII: Esteve **Celià**, fill de Joan, el 5 de setembre de 1652;¹⁹ d'Aina **Celià** i Cladera, filla d'Esteve i Antonina i vídua d'Antoni Pons, curiosament també un 5 de setembre, de 1688,²⁰ i d'Antonina **Celià** i Alzina, filla de Joan i Antonina, esposa de Gabriel Cifre, tots ells de Campanet.²¹

El darrer document d'aquells anys és un inventari de béns d'Esteve **Celià**, realitzat el 27 de març de 1704 a instància de la seva vídua i hereva

¹⁶ Els llibres sacramentals de l'època donen testimoni de la diversificació de la família en les successives generacions: Miquel Josep Celià, fill d'Esteve i Martina Serra era batejat el març de 1619; Pere Josep Selià l'octubre de 1655, fill de Pere i Margalida Bennàssar, els quals tingueren dues filles més, Francisca i Margalida, el 1658 i 1666, respectivament. Jaume Celià i Magdalena Mascaró foren els pares de Francina (1666) i Catherine (1668). Habitualment el llinatge s'escrivia en el llibre com Celià, si bé no és rara la grafia Cília o Salia, mai amb accent.

¹⁷ AMC, Cúria Reial, 14, sense foliar. La possessió d'Es Fangar es troba a la Vall de Sant Miquel, als afores de Campanet, i va pertànyer a la família Socies fins el segle XIX. Actualment és la seu d'un negoci d'agroturisme.

¹⁸ ADM, Llibre de Matrimonis de Campanet, 1653-1706.

¹⁹ Pere Martorell, notari, ARM, protocols, M-1651.

²⁰ Pere Guerau, notari, ARM, protocols, 6641

²¹ Pere Garau, notari, ARM, protocols, 6642.

usufructuària, Magdalena Bisquerra. La intenció era assegurar la dot d'aquesta i dels béns de Martina **Celià**, germana del difunt i hereva propietària d'aquest. El difunt tenia cases i clos dins la vila de Campanet, en el carrer de Petxino, i tres quartons i mig de terra en el terme de Campanet.²² Aquest és un document interessant, perquè al llarg de les seves pàgines es relacionen de forma molt meticulosa totes les possessions d'un petit propietari de principis del segle XVIII.

Cal afegir el detall que en tots aquests documents el llinatge no sempre és escrit com **Celià**, sinó que la seva grafia varia segons l'escrivent. Així, trobam **Cilià**, **Selià** i **Silià** (mai amb accent).

6. ELS CELIÀ A CAMPANET FINS A L'INICI DEL SEGLE XX

Durant els segles següents el cognom **Celià** perdurà a Campanet. En ocasions hi hagué varies persones que portaven el mateix nom de pila. Per tal que no hi hagués confusions, després del cognom s'hi afegia un malnom. Els malnoms que portaren els Celià en les èpoques en què aquests s'afegien habitualment en els documents legals foren molts: Barba Redols, Marí, Monjo, Terrol·la, Valenciana, Xerovia i Redola.

Els **Celià** de Campanet no foren mai grans propietaris, si bé era gent amb ofici, cosa que els permetia en molts de casos tenir una parcel·la de terra i una casa. Així, en el cadastre de 1863 cap **Celià** figura entre els propietaris de més de 5 quarterades. Els **Celià** propietaris de menys de 5 quarterades eren Jaume **Celià** Morro, Jaume **Celià** Rotger, Jaume **Celià** Bisquerra, Catalina **Celià** i Andreu **Celià** Capó "Redola". La seva professió més habitual va ser la de fuster, si bé també ens trobam algun organista de la parròquia de Campanet, com ho va ser en Rafel **Celià**,²³ i un manxador d'orgue, Esteve **Celià**.²⁴

²² ARM, Protocols, S-1379, notari Jaume Sastre, folis 18r-20v.

²³ El 4 de desembre de 1743 en Rafel Celià "Xerovia" va ser escollit pels regidors de la vila nou organista de la parròquia de Campanet. Tenia un sou de 15 lliures anuals, amb l'obligació de tocar l'orgue en tots els oficis en els quals a l'església se sol tocar aquest instrument.

²⁴ El 15 d'agost de 1749 els regidors de la vila de Campanet escolliren Esteve Celià, fill de Pere, com a manxador de l'orgue, amb un salari anual d'una lliura i sis sous.

En ocasions també varen formar part del govern de Campanet. Així, a més del cas d'en Joan **Celià** de qui escrivim més amunt i que ostentà càrrecs el 1641 i 1644, tenim més casos:

El 30 d'abril de 1797, en Jaume **Celià**, fill de Pere, jurava el càrrec com un dels 4 regidors de la població, càrrec per al qual fou escollit per la Reial Audiència. En el segle XIX, hi ha varis **Celià** que foren regidors a Campanet: Antoni **Celià**, fill de Jaume (1826);²⁵ Pere **Celià** (1834); Antoni **Celià** (1835); Jaume **Celià** (1859); Miquel i Antoni **Celià** (1861); Jaume i Antoni **Celià**²⁶ (1862); Miquel **Celià** (1863); Andreu **Celià** (1865); Pere **Celià** Bennàsser (1869, 1877 i 1879); Jaume **Celià** Bisquerra (1872 i 1879); Pere Jaume **Celià** Marimon²⁷ (1872, 1877, 1881, 1883 i 1885).

En el segle passat, Pere **Celià** i Gual va ser designat regidor dues vegades, el 1920 i 1922, mentre que Miquel **Celià** Pons ho va ser el 1922. L'únic **Celià** que ha estat batle de Campanet va ser n'Antoni **Celià** "de can Ferrer Nou", qui cessà en el càrrec el 1951.

7. EMIGRACIÓ DE CAMPANATERS ENTRE 1878 I 1915

La vila de Campanet, de la mateixa manera que Sóller i totes les poblacions de Mallorca, sofrí a finals del segle XIX i principis del XX el fenomen de l'emigració, quan molts de campanaters marxaren a altres terres intentant millorar les seves condicions de vida. En el cas específic de Campanet, les causes principals del fenomen es poden atribuir al fet que la base de l'economia era de tipus agrícola i la propietat estava estructurada de forma que la major part de les terres estaven concentrades en mans d'uns pocs.

Dels homes nascuts a Campanet entre 1878 i 1915 n'hi hagué un total de 298 que residien fora del poble en el moment en què foren allistats al ser-

²⁵ La xifra és de l'any en què assoliren el càrrec.

²⁶ En Jaume com a segon Tinent de Batle i n'Antoni com a procurador síndic. És molt interessant l'acta de formació del ple municipal, del 28 d'agost de 1862. Només signaren aquesta acta el batle, Damià Pons, i els dos tinents de batle, Pere Ignasi Gelabert i Jaume Celià, i el nou secretari, Joan Bennàssar. Antoni Celià "expresando no saber leer ni escribir, pero en vista que no hay ningún regidor que sepa leer ni escribir asimismo se ha votado por unanimidad".

²⁷ Va ser primer tinent de batle en totes les corporacions municipals indicades, excepte el 1877, que assolí el càrrec de procurador síndic.

vei militar, entre 1899 i 1936.²⁸ Aquests emigrants es poden distribuir en tres grups segons el lloc en què residien, a Mallorca, a la resta de l'Estat i fora d'Espanya:

Emigrants dins Mallorca:	156	(52,35 %)
Emigrants a la resta d'Espanya:	14	(4,70 %)
Emigrants a fora d'Espanya:	128	(42,95 %)

Afinant un poc més, podem situar els emigrants en un lloc geogràfic més concret:

Entre els emigrants a la resta d'Espanya tenim:

A Menorca:	9
A Eivissa:	1
A Barcelona:	3
A Tarragona:	1

A fora d'Espanya:

A França: ²⁹	76
A l'Argentina:	38
A Cuba:	13
A Austràlia:	1

Els 156 campaneters que havien emigrat a altres poblacions de Mallorca es distribuïen de la següent manera:

Palma:	56	(35,89 %)
Sa Pobla:	24	(15,38 %)
Selva:	14	(8,97 %)
Sóller:	13	(8,33 %)
Inca:	12	(7,69 %)
Bunyola:	6	(3,85 %)
Búger:	5	(3,21 %)
Lloseta:	5	(3,21 %)
Escorca:	4	(2,56 %)
Marratxí:	4	(2,56 %)
Pollença:	4	(2,56 %)
Alaró:	2	(1,28 %)
Sta. Eugènia:	2	(1,28 %)
Alcúdia:	1	(0,64 %)
Andratx:	1	(0,64 %)
Deià:	1	(0,64 %)

²⁸ AMC. Expedients generals de reemplaçament (1899-1936).

²⁹ Tota l'emigració de campaneters dins Europa es concentrà a França.

Establiments:	1	(0,64 %)
Valldemossa:	1	(0,64 %)

El fenomen migratori influí decisivament en els **Celià** de Campanet, perquè aquest cognom, que durant més de tres segles havia estat corrent a la població, entrà en franca regressió, fins a donar-se el cas que actualment està allà en vies d'extinció. En contraposició, es diversificà per algunes poblacions de Mallorca, principalment a Sa Pobla, Pollença (aquí també com a **Salià**, encara que no s'ha pogut demostrar rigorosament que sigui el mateix llinatge escrit en una altra grafia), Sóller i Palma, ciutats en les quals el cognom va aparèixer per primera vegada a partir d'aquell moment.

8. L'ESTABLIMENT DELS CELIÀ A SÓLLER

Entre els campaneters que s'establiren a Sóller en el període de temps ressenyat anteriorment n'hi havia una elevada proporció que portaven el llinatge **Celià**. Així, segons el padró de l'Ajuntament de Sóller de 1915, Bernardí **Celià** Pons vivia en el carrer d'en Real número 1 (habitatge en el qual actualment hi ha una pensió, Casa Margarita), amb la seva esposa Jerònima Timoner i els seus fills Jaume i Maria **Celià** Garau (nascuts d'un matrimoni anterior), i Bartomeu, Bernat³⁰ i Jerònima **Celià** Timoner. El padró informa també que Bernardí **Celià** feia 17 anys que residia a Sóller i hi consta de professió carreter.³¹

Miquela **Celià** Pons, nascuda a Campanet el 1873, vivia en aquell moment al carrer de Canals, 5, i era vídua. Amb ella residia Manel **Celià** Coll, possiblement un nebot, nascut el 1904 a Campanet. Havien arribat a Sóller el 1911. És possible que aquesta Miquela sigui germana de Bernardí, encara que no hi ha constància documental.³²

Jordi Reynés **Celià**, nascut a Campanet el 1856, casat i jornalier, vivia amb la seva esposa, Aina Reus Campins, també de Campanet, a Sa Volta Piquera, 27 i arribaren a Sóller el 1914.³³

³⁰ Bernardí segons el padró. En realitat, havia de ser Bernardí, però va ser escrit en el registre com a Bernat, possiblement per un error del funcionari.

³¹ AMS, padró de l'any 2899 (1915), tom I, pàg. 145 voltat.

³² AMS, padró de l'any 2899 (1915), tom I, pàg. 64 voltat.

³³ AMS, padró de l'any 2899 (1915), tom I, pàg. 74 voltat.

Bernardí Celià Pons (1871-1943).

Catorze anys més tard, el 1929, en Bernardí **Celià** Pons vivia al carrer Castanyer 3, amb Jerònima Timoner Miró i els fills Bartomeu, Bernardí, Jerònima i Joan i feia 31 anys que vivia a Sóller.³⁴

Aquell mateix 1929 trobam Pere **Celià** Pons, nascut a Campanet el 1876, de professió traficant, casat amb Florentina Frontera Bisbal, de Sóller, i amb dos fills, Miquel i Gabriel, nascuts a França. Vivien al carrer de Cetre, 14 i feia 7 anys que vivien a Sóller.³⁵ No s'ha pogut trobar quin grau de parentesc tenia amb Bernardí.³⁶

A pesar que foren varis els **Celià** que s'establiren a Sóller, l'única família que s'ha mantingut estable resident a la vall i a la qual es pot seguir la pista és la que descendeix de Bernardí **Celià** Pons. Nascut a Campanet el 23 de març de 1871, era fill de Jaume **Celià** Morro, fuster, i d'Isabel Maria Pons Payeras, de la família de Can Cullera, casats el 1860. Bernardí **Celià** va tenir com a mínim 3 germans més, Pedrona, Bartomeu i Joan, ocupant el tercer lloc entre aquests, entre Bartomeu i Joan. Abans d'es-

³⁴ AMS, padró de l'any 2939 (1929), tom I, pàg. 96 voltat.

³⁵ AMS, padró de l'any 2939 (1929), tom I, pàg. 42 voltat.

³⁶ Pere Celià Pons "Redola", nascut el 1876, era fill de Miquel Celià Bennàssar "Redola", fuster del carrer d'En Born (ara Cantó d'Es Càrritx), i Martina Pons. En data posterior a 1890 aquest Pere emigrà a França i allà treballà en un negoci de fruita d'una família sollerica. Es casà amb na Florentina, neboda dels titulars del negoci, amb la qual va tenir dos fills, Miquel i Gabriel, i a continuació es muntà pel seu compte. Morí a Sóller entre 1936 i 1939

tablir-se a Sóller es casà amb Maria Garau, amb qui va tenir dos fills, Jaume (1896) i Maria (1899).

A finals del segle XIX eren molt populars a Mallorca les bregues de cans de bou, espectacle en torn al qual es reunia gran quantitat de públic i es creuaven apostes. A Sóller se solien celebrar en un pati del carrer Pau Noguera, on després hi hagué una fàbrica de teixits i que actualment és propietat de Ramon Bernat “Fiolet”,³⁷ i en un solar de Sa Filadora. Bernardí Celià era propietari de cans de bou, amb els quals venia a Sóller perquè prenguessin part en aquest espectacle. Enviadat, en el transcurs d’un aquests desplaçaments a Sóller va conèixer na Jerònima Timoner, casant-se amb ella i establint-se així definitivament a Sóller el 1898. D’aquest segon matrimoni nasqueren 4 fills més, Bernat (1905), Bartomeu (1906), Jerònima (1912) i Joan (1915).

Una vegada establert a Sóller, Bernardí Celià es dedicà en un principi al transport de mercaderies a escala local i tenia bísties i carros, que guardava en un pati de Can Lliberal. A principis de febrer de 1925 passà a regentar la fonda de Cas Pentinador, al carrer de Castanyer, negoci conegut també avui en dia com Hotel El Guia i que és explotat actualment per uns dels seus néts.

9. ANNEX

Nota necrològica de Bernardí Celià Pons, publicada en el Setmanari Sóller amb motiu de la seva mort, el 14 de maig de 1943

“A larga y penosísima enfermedad sucumbió en la tarde de ayer, día 14 de los corrientes, el conocido dueño de la acreditada fonda Ca’s Pentinadó, D. Bernardino Celià Pons. No ha sorprendido la noticia de su fallecimiento a sus numerosas amistades, porque conocían la extrema gravedad de la dolencia que iba minando su antes robusto organismo; pero ha sido la irreparable pérdida de todos ellos muy sentida.

Su esposa, Da Jerónima Timoner Miró, sus hijos e hija, hijo e hijas políticos, nietos, nietas y demás allegados quedan sumamente atribulados por la eterna separación del ser querido, a quien sus solícitos cuidados ni la aplicación de cuantos otros medios de salvamento aconsejoles la ciencia médi-

³⁷ Aquest pati, que ara té un aspecte diferent al que tenia fa un segle, quan tenia forma circular, encara és conegut pel nom de “sa plaça des torus”, no perquè s’hi celebrassin corrides de torus, sinó per l’espectacle de les breuges de cans de bou

ca han sido bastantes para desviar o aplazar por más tiempo el cruel guañazo de la Muerte. Baja al sepulcro a los setenta y dos años de su existencia, habiendo sido confortado su espíritu con los Santos Sacramentos y la Bendición Apostólica para su entrada en la eternidad.

Gozó el anciano durante toda su vida de extensas relaciones y generales simpatías, que cultivó desde los ya lejanos tiempos de su juventud siendo guía de todas las excursiones turísticas que por estos vecinos montes se efectuaban y como fondista últimamente.

En la tarde de hoy se verificarà el entierro, previo al rezo del Rosario en la casa mortuoria y el próximo lunes se celebrará en la Parroquia solemne funeral en sufragio de su alma.

Descanse en paz ésta y reciban todos los que le lloran en estos moments consuelo en su aflicción y la expresión de nuestro muy sentido pésame.”

EL LLINATGE CELIÀ: DES DE LA SEVA ARRIBADA A MALLORCA... / CELIÀ I CELIÀ

